

# RASKOVANI

POJEDINI BROJ DINAR

VLASNIK, DIREKTOR ODGOVORNI UREDNIK:  
PAVAO ROCA

TISAK: PUČKA TISKARA - ŠIBENIK.

## Stare metode.

Kad god se je radilo o tome, da se ma bilo koji narodni neuspjeh prikrije ili svali sa leđa onih, koji su ga uistinu skrivili, pripisivaše se sva odgovornost neukome narodu. Za vrijeme žestokih borba o naše pravice, nakon nekoliko ispucanih fraza i manifestacija ogorčenosti, zavladalo bi općenito upravno sugestivno mišljenje, da naš narod nije zreo ni za ustanoviti podhvat ni za truzena prava. Bilo je ljudi, koji su se u svojoj sentimentalnosti znali stidjeti svog roda i narodnog imena, jer da je naš narod pored nekulture i u društvenom pogledu tako mizeran, da nije vrijedno o njemu voditi računa.

I uistinu, kad zagrabimo u prošlost naše političke historije i kad poredamo ispred naših očiju samo nekoje političke dogodovštine, koje su nenilodno, skućivale narodnu svijest i otešćavale svaki naš kulturni i gospodarski napredak, onda se čudom moramo čuditi, kako je naš narod bio gotovo uvijek na biljezi kao nesposoban i nezreo. Svaka njegova reakcija urodila bi plodom krute odmazde i to ne samo, po čefu kamarilske gospode, nego takodjer i krivnjom vlastitih sinova.

Dakako, vrijeme je bilo takovo, kad se političke naše ličnosti nije smjelo ni kritikovati. Oni su se, štono riječ plaho zagrijavali za sveta narodna prava, za napredak i sreću naroda. Vidjamo ih dabome, tek svake izborne sezone u našem krugu, da nam položi račune o svojoj teškoj jedva izdržljivoj borbi. Daleko od pomisli, da su pojedinci znali i umjeli da žive od narodnih žaljeva; daleko od toga, da su mnogi svojim neradom, štreberstvom i puritanstvom naškodili interesima naroda. Ne, svi su oni bili vrijedni narodnog povjerenja. Pa i današnja politička zabadaanja između političkih gromovnika, kad izmjenična spočitavanja dolaze do toga, da se dira ljudski karakter i ljudsko poštenje, nijesu ništa drugo doli osobne mržnje političkih protivnika.

Jest, neprosvjeljeni niži slojevi naroda bijahu navodno krivi svim našim nedaćama. Oznaka pigmejskog naroda bila je karakteristika naše rase. Narod nesposoban, narod bez prava.

Valja da priznamo, da je onda bilo vrijeme, kako bi kazao Platon u svom Protagori, kad bogovi bijahu, a smrtnih ljudi ne bijaše. Za naš narod pogotovo nije se smjelo znati. Društvo je bilo takovog naziranja, da je između ljudi »više kulture« i nižih slojeva naroda postojao upravo nepremostivi jaz.

Nu, mi danas živimo u novom vremenu, u svojoj vlastitoj državi. Kad ju promatramo u njevoj organizaciji, u institucijama i zakonima, u jednu riječ, u njenom poredku, imamo danas na umu pojam moderne države na bazi pravne suradnje. Tip današnje države shvaćamo ne kao sredstvo, ne kao objekat vlasti i apsolutističkih težnja, već kao naročitu svrhu oživotvorenja kolektivnih interesa građana. Uočivši na čelo moderne demokracije, kad na osnovu pravnih naredjenja i socijalnih pravila pristupi narodu pravo da sâm sobom vlada; uočivši razlike u političkom, kulturnom i ekonomskom razvitku pojedinih djelova naše državne cjeline, čini se, da je uistinu Pravda obuzela duhove i da je u ovoj slobodnoj državi osjegurana jednakost i pravica svim građanima.

Oslobodivši se, dakle, stoljetnog robstva, imamo pravo da u ovoj državi, nakon toliko izvikanih načela demokracije, porušimo svaki jaz, koji je dijelio društvene klase. Narod, svjestan svog postignutog prava, svjestan je i toga, da je konačno nastupila i realizacija tog prava.

Možemo li, poslije gotovo četirigodišnjeg iskustva ustvrditi, da su se načela moderne demokracije uvriježila u srca onih, koji su ta načela proklamovali? Možemo li mirne duše kazati, da se je društveni položaj promijenio tako, da više ne postoji razlike u naziranju života i opstanka ove naše mlade države? Nažalost ne možemo podniipošto.

IZLAZI SVAKI ČETVRTAK, 11 JUTRA.

PREDPLATA: TROMJESEČNO: DINARA 13, GODIŠNJE DINARA 52. OGLASI PO CIENIKU.

UREDNIŠTVO I UPRAVA KUĆA BR. 543 - VODICE.

RUKOPISI SE NEVRACAJU.

Što idemo dalje, što se više nastoji da bistré pojmovi o uredjenju ove države, što se jače kvače naši političari o nebitne tačke državne konstrukcije i to lih iz osobnih zadjevica i grubog egoizma, sve se više pletemo u paukovu mrežu. Narod se ne sluša, na nj se ne pazi. Na svakom koraku gazi se njegova suverenost i glas njegov, glas je vapajućeg u pustinji.

I kad se obazremo na nedavnu gorko iskušanu prošlost i kad promotrimo onaj silan jaz, koji je razdvajao društvene slojeve, čini nam se, da se ni danas nijesu promijenila mnogo bolja vremena ni stare metode. Narod je i danas kriv, što je dosta naivno prigrlio ideje za koje nije sposoban ni zreo. Knutom i danas treba mlätiti ispaćeni narod, mrakom treba zastrijeti njegovu duševno obzorje, da ne vidi, kuda vode ova teška politička natezanja. A tek onda, kad naši politički vodje budu primorani da traže zaledje u narodu, dotrčat će k njemu kao tihi janjci, da mu čataju o ideji suverenosti.

Parokszima li misli i osjećaja! Nu, neka se ne vesele oni, koji misle, da je naš narod ostao zaslijepljen i zastrašen. On dobro vidi, kuda vode obećanja i ova pusta natezanja. On je uvjeren, da je njegov naziranje o turedjenju ove države zdravo i pošteno. On zna, da će svojim ispravnim prirodnim shvaćanjem ponajbolje učvrstiti slogu i bratsku ljubav. Ali on zna i to, da će ugled podržavanja starih metoda u političkom životu, kad se nitko gotovo ne brine za poboljšanje njegovog ekonomskog života, koji se sunovraća u propast, okrenuti ledja onima, koji danas ne mare za njegove jade.

## Je si li podmirio predplatu?

Sve se pismene ponude šalju na  
upravu lista „RASKOVANI“.

## FELJTON

### Prvo gostovanje našeg narodnog pozorišta u našem gradu.

(Nastavak).

Faun je prirodno za slobodu ljubavi, ali je o sjećaj ljubavne privrženosti i zdravlje granica preko koje se ne smije. To je ujedno i viši etički princip; dok filistar, koji je za slobodnu ljubav, kao što i filistar, koji je protiv nje, obojica jednako misle, da to ima da znači svagdanju slobodu izbora i slobodu luetične zaraze!

Najposlije, zašto da budemo protivni sufragetskom pokretu? Kad obiteljski život toliko treba ženu, zašto da ga ne treba i državni? Zar razvoj države ne ide na to, da se familijarizira? Zar narod ne ide za tim, da postanu čovječanstvo? A čovječanstvu treba žena bar koliko i muškarac.

Znamo, da gdje žene legislativno djeluju, da su tamo zakoni daleko čovječniji i napredniji.

Povratak prirodi ni u ovom slučaju ne smije da bude povratak u primitivnost, nego povratak sreću i razumu, koji utiru put napretku.

S toga moralka ove komedije nije samo povratak prirodi, nego i poziv na viši stepen života.

Fauna je igrao g. Pavić, i ovo je, u glavnome, bilo njegovo veće. Ovdje je g. Pavić pokazao šta može, a on može mnogo. Njegov je Faun bez sumnje jedna od najljepših umjetničkih kreacija ove družine. G. Badalić, kao lord Stonbury, premda bolestan izdržao je ulogu do kraja u dobroj igri, što treba pohvaliti. G. Sotirović, kao sir Cradock, čovjek konvencionalan i poštivalac zakona, odigrao je svoju ulogu inteligentno i korektno. G. Milovanović, kao gđan kamatnik Morris i ujedno kao smiješna i svirepa figura, bio je veoma dobar i zaslužan naročite hvale. Za g. Hladića, kao umjetnika Overton-a, bili bi voljeli, da je bio nešto prirodjniji. I ako je autor, da se mogne bolje narugati drugima, i njegovu ulogu karikirao, ipak kod umjetnika ostaje još uvijek ono nešto, što se ne da ni karikirati ni oduzeti. Ovoliko iskrenosti nek nam je dozvoljeno prema gosp. Hladiću, kao mladom umjetniku. G. Bonačić i Biluš dobri. Od žena, g. Vilhar, kao lady Wancey, igrala je sa razumijevanjem, osjećajem i temperamentom. G. Rucović, kao udavačina majka mrs. Hope-Clarke, bila je u svom ambijentu, iskazavši se valjanom igrom. G. Petrović, kao kći joj Vivian, nastojala je, da joj igra bude

što bolja. G. Nikolić, kao Lydia Wancey, bila je u svojoj ulozi simpatična.

**Candida** je drama inokosnog i smjelog irskog dramatičara i komediografa Bernarda Shaw-a.

Candida je žena, koja ljubi svog muža. Nju vole dvojica: njen muž, koji je pastor i moralista, i jedan mladi pjesnik, koji to otvoreno i drsko ispovijeda pastoru. — Pastor mišljaše, da ga žena ne bi prevječila ni onda, kad ga više ne bi voljela. Vjerovaše, valjda, da su se njegova moralna načela primila njezina bića. Ali ona njemu nije vjerna po zakonima morala, nego po zakonima srca, jer ga voli. Ona mu to sama ispovijeda.

S toga, kad suparnici, ne obavjestivši je ni o čemu, najedared zatraže, da među njima bira, čija će biti, u njezinom srcu ne može da bude dramatičnog potresa, jer je prirodno, da ona ostane uza svog muža. — Ono par humanitarno-sentimentalnih (a ne erotično-sentimentalnih) momenata i refleksija, kad misli na pjesnikovu bol i ljubav, obično je sažaljenje, i ne tvori gradnju za jednu posptvenu njezinu dramu. Da je ona voljela pjesnika, a dužnost je vezivala za kuću i svoga ljepšeg muža, onda bi borba u čitavom njezinom biću bila nedvojbeno dramatična.

(Sljedi).



## Radnički raboš:

Na adresu centrale „Monte Promina“ u Trstu.

„Raskovani“ je iznio u više navrata teško stanje nevoljnih radnika u rudniku Siverića i Velušića, na koje se do sada nitko ni m. knuo nije, e da uvidi da li navodi odgovaraju istini, te da li je nevoljno radništvo izloženo onoj bijedi kako to list opisuje. Napokon je pao upit narodnog poslanika g. Dr. Ante Dulibića: gospodi Ministrima socijalne politike te štama i ruda. Svestrana mu i najtoplija hvala i naša vruća želja da istim putem ustraje. Previše je su dugo išlo, kad bi se turalo u javu, sve ono što naše radništvo trpi i što je pretpjelo do sada. Za danas će biti dosta pozabaviti se su ono pet upita, koje je ovaj list postavio u prošlom broju Centrali Monte Promina u Tistu, a na koje bezuvjetno odgovor očekujemo.

Ovih pet upita su od vrlo velike važnosti, na koje treba da skrenu osobitu pažnju svi nadležni državni faktori, a osobito Ministarstvo štama i ruda.

Dvojimo da će nam Centrala Monte Promina u Trstu odgovoriti na upite iznešene u prošlom broju onako izričito i iskreno, kako mi želimo a razlog je jednostavan. Evoga: Sama će nam najskorija budućnost dokazati, ako postavljene zahtjevi izvršeni budu jer, do danas očito, ništa nije provedeno bilo. A zašto to? Pod lošim vodstvom još lošijeg Central direktora Eduarda Seidla, nemože inače drukčije da biva. On sasna drugčije upućuje upravu i g. direktora Kramera. U njegovim uputama ne stoji kako da se nevoljnom radništvu dodje što bolje u susret, već obratno, da ga se sve većma izsava i iskorišćuje.

Poznato nam je inače, da taj plemeniti Central direktor Seidl prigodom raznih svojih boravaka u Siveriću, nije se ikada udostojao da vidi, dali i kako je radništvo obezbjedeno i kako mu se pravica kroji. Ah da! druge su mu svrhe letale pred očima i obratni su ga ciljevi u naš kraj vodili a to baš, da se uvjeri koliko se je na štetu radništva društvo okoristilo i nagomilalo milijuna.

Zadovoljan svojom duševnošću, odmaglio bi svaki put *insalutatus aspes*, nastavljaajući svojim nesnosljivim režimom i ne brineći se za suze zane-marenih radnika.

Čaša je puna g. Seidlu. Treba da znate, da nijesu više vremena od nekada, te da možete i danas još u Vašem podlom i objesnom tonu vztrajati, postupajući robijanski i gnjavći jedno naše radništvo!

Što do duše vrijedi i pomaže ovima, da je direktor u Siveriću g. Kramer pravedan i čovjek na svome mjestu, koji gleda pomoći društvu ne otkrivajući pravedne zahtjeve njemu povjerenih ljudskih sila, kad mu se Centrala u Trstu u tom protivi i izričito mu svaki dostojni obzir naprama njima zabranjuje! Nije dozvoljeno upravu u Siveriću da na pare jedne primakne radnicima kada vidi da ju zasluže, jer to odvratno čovječjoj duši Centrala i onoj milostivog Central direktora g. Seidla. Kad bi pako oduzela radnicima, te doprinijela Društvu, naravski bi ju g. Seidl odmah i nagradio!

Daleko ste nas dotjerali g. Central direktore Seidlu i dostu nam je! Radnici su u velike izpačeni i do skrajnosti satriveni! Nadošlo je vrijeme, da se tom Vašem nesnosnom režimu i tomu stane jednoč na put i da se takova štata najskrajnijim sredstvima zapriječi, pa kud puklo da puklo. Da se ne proture sve dosadanje nepravice nečovječanstva u nepovrat, te da se u rudnicima Siverića i Velušića u- vuče onaj red i pravica, za kojom već odavna težu okrvavljena srca naših ljudi, za koje Vi nedovoljno ne čitate, jer nijesu list Vaše gore! Ovo tražimo i postignuti ćemo.

Za danas ovoliko do znanja plemenitom g. Seidlu direktoru Centrala Monte Promina u Trstu.

Ovo iznašamo toplo preporučujući radnicima: da otvore oči i da ne misle, da je za obstojeću upravu odgovorna uprava u Siveriću već Centrala u Trstu a na čelu joj direktor g. Eduard Seidl.

Ovim redcima ne ćemo da uzmemo u zaštitu ni siverićku upravu, ali Vas — radništvo uvjeravamo, da je izvor i škola Vašeg tlačenja i gnavljenja samo u Trstu i da su isključivo dvojica ona, koja imaju da odgovaraju pred Sudom Naroda, a to: g. direktor Seidl u Trstu i zloglasni Tofant u Siveriću.

(Svršetak).

## Vijesti grada i okolice.

I ovaj broj na po arka morao izići, jer naš direktor tek izišao iz bolnice. Što je božje, nije vraže, pa nije ispalno na pasju, jer da bi vilo na pasiju bilo, ne bi bilo u gori vukova. Sa osobitim prilikom naknadit ćemo u doji. broju.

Novi papa. Kardinal Achile Ratti izabran je poslije duže borbe papom i time je pobjedila stranka kardinála Gaspari-a. Sveti otac uzeo je ime Pio XI. Kako talijanska agencija „Stefani“ izvješćuje, novi će papa ići stopama Benedikta XV. koji je nastojao postići sveopći mir medju ljudstvom. Novi će papa, kako se je vidjelo pri njegovom nastupu s prvim blagoslovom, prekinuti stare tradicije susdržliva stare talijanskim dvorom.

Dao Bog, da novi papa prekine i stare tradicije svojih predšasnika u pogledu naše crkvene liturgije i da nam prizna naša prava glede glagoljice!

† Pilipa ud. Ševrdija rođ. Roca umrie u Zatonu u piličino dubokoj starosti u 80 godina. Za sobom ostavlja 5 sinova ko 5 jela. Kroz svoj viek dosta nagedala i doživjela. Udata iz dobre u bolju kuću, nejačad ju okupila — imovina pošla na bubanj, djeca se razštrkala ko rakova djeca: dvojica postala kmetoviz vlastitog vlasništva. Ona zadužili se i otkupili. Pa po zemljoradnicima opet sve posvojeno. Jest, sirotica se napatila, ali je i spokojno i usnula. gledana po svojim mezimcima Ivanu i Lovri, odnosno nevjestam, ženam svojih sinova. Opočivala u miru!

Jugoslovensko lovačko udruženje u Šibeniku. Kad se je gradom raznijela vijest, da će lovačko društvo dati svoj ples na zadnji dan poklada, mnogi su se sladokusci pitali: Čemu u Šibeniku lovačko društvo, kad su na našem trgu zečevi i jarebice prava rijetkost. Njihovo je shvaćanje posve oprečno cilju društva koje ide metom gojenja i povećavanja plemenite divljači a ne tamanjenja i uništavanja. Cijela kulturna Evropa uredila je svoje lovačke reviere, izdala lovačke zakone, samo kod nas još je sve pustopaša. Ipak je uspjelo zahvaljujući bistrini šibenskog težaka, da se i u nas i na tom polju korakne kulturnim putem i ustrojilo se je lovačko društvo lijepim brojem članova (oko 300). Uz zdravu i lijepu zabavu od koje se članovi nadaju imati bar moralne koristi, razvija se u našem narodu smisao za prirodnu ljepotu, za ekonomsku i higijensku važnost štama, ptica pjevica i šumarica, smisao za megjusobnu kolegijalnost, red i poštivanje zakona, ljubav prema cijeloj a napose užoj domovini i njezinim prirodnim ljepotama. Ti ciljevi sami se preporučuju općoj simpatiji.

Sokolstvo. Svi oni podupirući članovi sokol-skog društva u Šibeniku, koji kane prisustvovati I. jugosl. svesokolskom sletu u Ljubljani, neka se naj-dalje do konca februara prijave kod tajnika F. Babića.

Pozor vježbači! Redovne vježbe po ustanovljenom rasporedu počinju odmah nakon uređenja električne rasvjete.

Tko mačem giblje od mača i pogiblje. Prošle nedjelje oko ponoći pred Hotelom „Kosovo“ kugla vlastitog (?) browninga razmrskala sljepočnice tajniku državne policije Lovri Botici. Pod sumnjom pridržani u zatvoru državni redari Grande i Čakić. U utorak bio mu upriličen sjajni sprovod na državne troškove. Razna odašlanstva i korporacije naročitim parobrodom Šibenik prispješe iz Splita. Vladu zastupao tajnik g. Pero Magazin. — U redovima državnog redarstva kô da će sada nastati *čišćenje*. Bilo bi i vrijeme da se čisti guba iz torine.

Osudjena ra smrt na vješalima Antula ulova Pekas sa Scime god. 21, što je svog muža Ivana dneva 18 decembra 1921 namjerom da usmrta zadržati mu 6-8 ozleda turila u more i ugušila. Ovako glasio danas jednodušni pravoriek porotnika pri okruž. sudu u Šibeniku. Obrana, dr. Jurin, uložila ništovnu žalbu i podastala molbu pomilovanja.

Izgnubljeni spisi zatraženi u iztrazi protiv sudskog svjetnika Orebice? Molimo potražiti ih u Zadr-u, tamo im je loga i brloga.

† Josip Matijević djak VII razreda mjestne realne-gimnazije usnu u Gospodinu u 20.toj godini žića svoga u Zablacima. Vječni mu pokoj!

Električna rasvjeta bi uspostavljena sinoć, po čitavom gradu.

Zemljoradnička Štionica prireguje u subotu na 18 tekućega. veliki ples, početak u 8 sati večeri. Po pripremama izgleda da će ples sjajan biti. Svirati će mjestni građanski orhestar i orhestar vojne muzike iz Splita; tjekom plesa i za vrijeme večere, pjevati će razne narodne pjesme i davorije, poznati zemljoradnički pjevački zbor. Već su izloženi darovi za lutriju u papirnici E. Delfin. Ukusni su i odgovaraju prigodi.

Gradski športski klub „Osvit“ mjesto na 11 tek, obdržava večeras „Plesnu večer sa lutrijom“ u „Državnom domu“. Početak plesa u 21 sat.

Studen. Pripovjedaju nam putnici da ovih dana u Beogradu temperatura spala na 27 ispod 0, a u ugrjanim vlakovima na 14 ispod 0.

Mraz je nanio u ovoj okolici na milione dinara štete. Maslina i voćnih stabala, te borova na hiljade stabala mahom srušilo i zemljom srazilo.

Podlegla ranam Marica Vikario, kojoj muž Šime 4. tek. skijskiom raskolio glavu.

## DRAŽBENI OGLAS.

Na otoku Žirke posjeći će se oveći kompleks borove šume, te će se putem javne dražbe prodati najboljem nudioću borova drva, prikladna za gradjevnne svrhe i za gorivo. Reflektanti mogu do konca veljače t. g. pregledati drva na lieu mjesta, a potanje obavijesti pitati kod Općine Zlarin.

**Solidno! Ukusno! Jeftino!**  
Zastupstvo i esklusivna prodaja cipela.  
Zagrebačke tvornice cipela d. d. za Šibenik i sjevernu Dalmaciju  
**SREČKO BOGIĆ ŠIBENIK**  
Glavna ulica 44  
En gros et en detail.

PAPIRNICA I KNJIŽARA  
**J. GRIMANI - ŠIBENIK**  
Papir, knjige, školski risači i pisaci predmeti. Ulijene i acquarel boje, crnila i tuša u svim bo-jam svjetske tvornice Günther Wagner. Muzikalije, slike, okviri i ostali luxus-predmeti. Vrpce i pribor za pisati stroj, klopstijl papir i crnilo.

**GRAND HOTEL KRKA — ŠIBENIK**  
Kafanu prvog reda.  
Svako večer gospojinski koncerat.  
Tačna poslužba. — Izvrstna kuhinja.  
Cijene umjerene.

**Žigon i drug**  
Prodaja kože i cipela, na malo i veliko, uz najpovoljnije cijene.  
Roba domaćih tvornica.